

IIV Qashqadaryo akademik litseyi

huquq fani o'qituvchisi

Yaxshiboyev Shaxzod

Kirish: Konstitutsiyaviy huquq davlat va jamiyatning eng muhim huquqiy sohasi hisoblanadi. U davlatning tashkiliy tuzilishini, uning hokimiyat organlarining vakolatlarini, fuqarolarning huquq va erkinliklarini belgilaydigan konstitutsiyaviy qoidalarni o'rganadi. Konstitutsiyaviy huquq, jamiyatning barqarorligini va fuqarolarning huquqlarini himoya qilishda muhim rol o'ynaydi. Ushbu maqolada konstitutsiyaviy huquqning mohiyati, manbalari, turlari va amaliy ahamiyati haqida batafsil ma'lumot beriladi.

1-bob: Konstitutsiyaviy Huquqning Mohiyati va Vazifalari:

Konstitutsiyaviy huquq davlatning asosiy qonuni bo'lgan konstitutsiya va uning amalga oshirilishi bilan bog'liq qoidalarni o'rganadi. Konstitutsiya davlatning tashkiliy tuzilishini, hokimiyat organlarining vakolatlarini, fuqarolarning huquq va erkinliklarini belgilaydi hamda jamiyatning siyosiy, iqtisodiy va ijtimoiy hayotini tartibga soladi.

Konstitutsiyaviy huquqning asosiy vazifalari:

- Davlat tuzilishini belgilash: Davlatning hokimiyat tizimini, uning organlarini, vakolatlarini va o'zaro munosabatlarini aniqlaydi.
- Fuqarolarning huquq va erkinliklarini himoya qilish: Fuqarolarning asosiy huquq va erkinliklarini belgilaydi, ularning buzilishidan himoya qilish mexanizmlarini yaratadi.
- Qonun ustuvorligini ta'minlash: Konstitutsiya boshqa qonunlarning asosini tashkil etadi va ularning konstitutsiyaviy qoidalarga muvofiqligini ta'minlaydi.
- Jamiyatning barqarorligini ta'minlash: Konstitutsiyaviy huquq, davlat va jamiyatning o'zaro munosabatlarini tartibga solish orqali jamiyatning barqarorligini ta'minlaydi.

- Demokratik qadriyatlarni mustahkamlash: Konstitutsiya demokratik qadriyatlarni, xususan, hokimiyatning xalq tomonidan amalga oshirilishi, qonun ustuvorligi, inson huquqlarini hurmat qilish va erkinliklarni himoya qilish tamoyillarini mustahkamlaydi.

2-bob: Konstitutsiyaviy Huquqning Manbalari:

Konstitutsiyaviy huquqning asosiy manbalari:

- Konstitutsiya: Davlatning asosiy qonuni bo'lib, davlatning tashkiliy tuzilishini, hokimiyat organlarining vakolatlarini, fuqarolarning huquq va erkinliklarini belgilaydi.

- Konstitutsiyaviy qonunlar: Konstitutsiyada belgilangan qoidalarni yanada batafsilroq tartibga soluvchi qonunlar. Masalan, Saylov to'g'risida, Prezident to'g'risida, Oliy Majlis to'g'risida qonunlar.

- Konstitutsiyaviy konvensiyalar: Konstitutsiyaviy qoidalarga mos ravishda davlat organlari tomonidan uzoq vaqt davomida qo'llanilgan amaliyotlar.

- Xalqaro huquq normalari: Inson huquqlari va erkinliklarini himoya qilish to'g'risidagi xalqaro konvensiyalar va shartnomalar.

3-bob: Konstitutsiyaviy Huquqning Turlari:

Konstitutsiyaviy huquqni quyidagi turlarga bo'lish mumkin:

- Konstitutsiyaviy tuzilish huquqi: Davlatning tashkiliy tuzilishi, hokimiyat organlarining vakolatlari, ularning o'zaro munosabatlari va funksiyalarini belgilaydi.

- Fuqarolik huquqlari va erkinliklari huquqi: Fuqarolarning asosiy huquq va erkinliklarini belgilaydi, ularning buzilishidan himoya qilish mexanizmlarini yaratadi.

- Saylov huquqi: Saylovlarni tashkil etish, o'tkazish tartibi, saylov huquqlarini himoya qilishni belgilaydi.

- Hokimiyatning ajralmasligi va nazorat huquqi: Davlat hokimiyatining qonun chiqaruvchi, ijro etuvchi va sud hokimiyatlariga ajralishini, ularning o'zaro nazoratini belgilaydi.

- Mahalliy o'zini o'zi boshqarish huquqi: Mahalliy hokimiyat organlarining tashkiliy tuzilishini, vakolatlarini, ularning faoliyatini belgilaydi.

4-bob: Konstitutsiyaviy Huquqning Amaliy Ahamiyati:

Konstitutsiyaviy huquq jamiyatda muhim rol o'ynaydi:

- Qonun ustuvorligini ta'minlash: Konstitutsiyaviy huquq, davlat va jamiyatning o'zaro munosabatlarini tartibga solish orqali qonun ustuvorligini ta'minlaydi.

- Davlatning barqarorligini mustahkamlash: Konstitutsiyaviy huquq, davlatning asosiy tamoyillarini belgilash va ularning amalga oshirilishiga nazorat qilish orqali davlatning barqarorligini ta'minlaydi.

- Inson huquqlarini himoya qilish: Konstitutsiyaviy huquq, inson huquqlarini himoya qilish uchun asosiy qoidalarni belgilaydi va davlat organlari tomondan inson huquqlarining buzilishidan himoya qilish mexanizmlarini yaratadi.

- Demokratik jamiyat qurish: Konstitutsiyaviy huquq, davlat va jamiyat o'rtasidagi munosabatlarni tartibga solish orqali demokratik jamiyat qurishga yordam beradi. U xalq hokimiyatini ta'minlash, qonun ustuvorligini ta'minlash va inson huquqlarini himoya qilish uchun muhim shart-sharoitlar yaratadi.

Xulosa:

Konstitutsiyaviy huquq davlat va jamiyat hayotida muhim rol o'ynaydi. U davlatning asosiy qonuni bo'lgan konstitutsiya va uning amalga oshirilishi bilan bog'liq qoidalarni o'rganadi. Konstitutsiyaviy huquq qonun ustuvorligini ta'minlash, davlatning barqarorligini mustahkamlash, inson huquqlarini himoya qilish va demokratik jamiyat qurishga yordam beradi.

Foydalanilgan Adabiyotlar:

1. "Konstitutsiyaviy huquq asoslari", A.A. Abdurahmonov (2015)
2. "Konstitutsiyaviy huquq", J.A. To'rayev (2018)
3. "Konstitutsiyaviy huquqning zamonaviy muammolari", I.M. Muminov (2019)